

“Als Frans in de Kamer komt, heeft zijn naam bij voorbaat een vertrouwde klank”, zo was in 1967 te lezen in een blad van de Katholieke Volkspartij, de KVP.

Het scheelde niet veel of ze zaten sámen in de Tweede Kamer: Frans Andriessen en zijn vader Jan, die op eigen kracht was opgeklommen van textielarbeider en metselaar tot Kamerlid, partijvoorzitter en plaatsvervangend fractievoorzitter.

Voor Frans was zijn vader zijn grote voorbeeld.

In zijn eigen woorden: “Ik hou van het rechtstreeks betrokken zijn bij problemen in de samenleving. Dan is het relevant wat je doet.

(...) Dat heb ik van mijn vader: een sociaal bewogen en rechtvaardig mens. Hij had de sterke overtuiging dat iedereen het zijne moest hebben. Ik voel dat ook zo.”

Frans Andriessen kwam in de Kamer in 1967, als woordvoerder Volkshuisvesting.

Dat zat hem in het bloed.

Ook als lid van Provinciale Staten in Utrecht bestond zijn portefeuille uit volkshuisvesting en ruimtelijke ordening.

Volgens Hans Wiegel, die tegelijk met hem in de Kamer kwam, wist Andriessen van alle Kamerleden het meeste van volkshuisvesting.

De soms felle debatten over woningbouw gaven hem profiel in de fractie.

Hij had talent en dat werd gezien.

In 1971 werd hij gekozen als fractievoorzitter – de laatste in de geschiedenis van de KVP, voordat die opging in het CDA.

Frans Andriessen was één van de sleutelfiguren in die fusie, ondanks het feit dat zijn vader zich openlijk afvroeg wat hij toch met die gereformeerden moest.

Hij had duidelijke ideeën over zijn partij, over onze democratie en de rol van de Kamer.

Als Kamerlid deed hij een vergeefse poging om de kiesdrempel te verhogen, om kleine splinterpartijen met één of twee zetels te verhinderen in de Tweede Kamer te komen.

Dat was in 1970.

Wie nu om zich heen kijkt, ziet dat dat niet is gelukt.

Bijzonder aan Frans Andriessen waren ook zijn opvattingen over de rol van het parlement.

Hij had groot respect voor de Kamer.

Niet in de laatste plaats omdat zijn vader er dertig jaar lid van was.

Hij ergerde zich groen en geel aan de onevenredige eerbied voor ministers in verhouding tot de leden van het parlement.

Zijn fractie genoot van zijn optredens als tegenspeler van Den Uyl, die hij tegelijkertijd hielp om zijn kabinetsperiode tot een goed einde te brengen.

Hoewel Frans Andriessen als fractievoorzitter een loyaal gedogter was, wilde de PvdA pertinent niet dat hij minister zou worden in een tweede kabinet Den Uyl.

Ze vonden hem te kritisch.

Het veto leidde ertoe dat er geen tweede kabinet Den Uyl kwam, en dat Frans Andriessen in 1977 alsnog op de trappen van het bordes stond als minister van Financiën in het kabinet Van Agt-Wiegel.

Cabaretier Wim Kan noemde Andriessen eens een kleurloze man. Hij was inderdaad niet frivol of luchthartig – was misschien geen publiekslieveling.

Hij had een hekel aan theater en hij schuwde grote woorden.

Woorden die je met Frans Andriessen associeerde waren ‘aardig’, ‘bekwaam’, ‘ernstig’, ‘gerespecteerd’ en ‘gezagvol’.

Hij wist van aanpakken.

“Van hard werken word je niet ziek”, zei hij eens in een interview.

Het was die serieuze inslag die er in 1980 toe leidde dat hij opstapte als minister van Financiën.

Het begrotingstekort was opgelopen tot 6% en er moest worden ingegrepen.

Grootschalige bezuinigingen waren noodzakelijk.

Frans Andriessen eiste vier miljard gulden.

Zijn collega's in het kabinet wilden niet verder gaan dan de helft.

Voor hem was het reden om zijn ontslag in te dienen.

“Ik moet naar mezelf in de spiegel kunnen kijken, zonder mij over mijn optreden dood te hoeven schamen” zei hij.

Hij bleef dicht bij zichzelf maar vertrok toch met een slecht gevoel.

Ik citeer: “Een uitermate onverkwikkelijke affaire die me veel hartzeer heeft gekost.”

Het NRC Handelsblad schreef in 1980: “Menselijkerwijs gesproken komt hiermee een einde aan de carrière in het centrum van de Nederlandse politiek van één der belangrijkste politici van de afgelopen tien jaren. Met zijn verdwijning wordt echter het langetermijndenken in het kabinet geëlimineerd, en dat is zo mogelijk nog erger.”

Wat niemand op dat moment vermoedde, is dat de gouden jaren nog moesten aanbreken.

Een jaar later, in 1981, vertrok Frans Andriessen naar Brussel.

Hij werd de op-één-na¹ langstzittende Nederlandse Eurocommissaris.

---

¹ Sicco Mansholt

Eerst op het terrein van economische mededelingen, later ook van landbouw en buitenlandse betrekkingen en handel.

Van 1985 tot het einde van zijn Europese loopbaan in 1992 was hij vicevoorzitter van de commissie.

Hij had een groot hart voor Europa.

In Brussel voelde Frans Andriessen zich als een vis in het water.

Hij zwom, in zijn eigen woorden, in een grotere vijver: “Het werken op internationaal niveau, de verschillende tradities, de culturele verscheidenheid, de ruimte om je heen: het is allemaal heel plezierig.”

In Brussel was hij gelukkig.

In Brussel was hij thuis – samen met zijn vrouw en kinderen.

Er was geen heimwee naar de nationale politiek.

Andersom denk ik dat er vanuit Den Haag zeker heimwee was naar mensen zoals Frans Andriessen.

We herdenken hem als iemand die zich met hart en ziel heeft ingezet voor mens en maatschappij.

Dat deed hij met een opmerkelijk gebrek aan politieke vrees, zoals ik in een oud artikel over hem.

Vrees voor de achterban, vrees voor het behoud van de eigen carrière en positie – het was hem vreemd.

En een gebrek aan vrees, dat is in de Nederlandse politiek niet direct uit voorraad leverbaar.

Het zegt veel over zijn karakter en zijn doelen.

Frans Andriessen bestuurd graag, maar altijd tot een bepaalde grens.

Werd die grens van wat hij verantwoord vond overschreden, dan was het afgelopen.

Ongeacht de consequenties.

Frans Andriessen was rechtlijnig en integer, iemand waarvan je wist wat je aan hem had.

Iemand die zichzelf steeds in de spiegel kon aankijken.

Wim Kan deed hem tekort toen hij hem kleurloos noemde.

Want als er iemand niet bang was om kleur te bekennen, dan was het Frans Andriessen.

Wij zijn hem dankbaar voor wat hij voor de Kamer en de Nederlandse democratie heeft betekend.

We wensen zijn familie veel sterkte toe in deze verdrietige tijd.

Dan geef ik nu het woord aan de minister.

Ik wil u verzoeken om een moment van stilte in acht te nemen.

Ik schors de vergadering, zodat u de familie van Frans Andriessen
[in het Ledenrestaurant] kunt condoleren.